

Handläggare
Lisa Gagnerud
Telefon: 08-508 25 356

Till
Socialnämnden
2021-06-15

Ny form av praktiskt boendestöd för ensamstående föräldrar, motion (Fi)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, Dnr. KS 2021/97

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Fredrik Jurdell
socialdirektör

Veronica Wolgast Carstorp
avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat en motion från Anna Rantala Bonnier och Lisa Palm (Fi) om en ny insats inom socialtjänsten. Insatsen kallas för praktiskt boendestöd och syftar till att stärka föräldraförmågan. Motionärerna föreslår att den ska rikta sig till ensamstående föräldrar med många barn eller barn med särskilda behov. Motionärerna föreslår också att staden utreder hur många föräldrar som är i behov av en sådan insats.

Förvaltningen anser att det inte bör införas en insats som enbart riktar sig till ensamstående föräldrar då stöd inom socialtjänsten ska ges utifrån behov, oavsett familjekonstellation. Förvaltningen menar också att det i många fall är mer långsiktigt hållbart att stötta ensamstående föräldrar genom att engagera deras nätverk, inklusive den andra föräldern. Förvaltningen vill också framhålla att det finns en rad insatser riktade till barn med stora behov. Insatserna syftar både till stimulans för barnet och avlastning för föräldrarna.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på motionen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till socialnämnden remitterat en motion om att staden bör införa en möjlighet för socialtjänsten att bevilja boendestöd för ensamstående föräldrar med stora behov samt att utreda hur många föräldrar som är i behov av en sådan insats. Syftet med insatsen är att stärka föräldraförmågan. Motionen är skriven av Anna Rantala Bonnier och Lisa Palm, Feministiskt initiativ. Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Maskrosbarn, Rädda Barnen och Stockholms stadsmission. Remissvaret ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 31 augusti 2021.

Ärendets beredning

Tjänsteutlåtandet har utarbetats inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 9 juni 2021. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 10 juni 2021.

Ärendet

Författarna till motionen föreslår att socialtjänsten ska kunna bevilja ensamstående föräldrar med stora behov ett särskilt boendestöd för att stärka föräldraförmågan. Motionärerna skriver att många ensamstående föräldrar har svårt att få ihop vardagen och är i behov av hjälp från utomstående för att få livet att gå ihop. Ensamstående föräldrar riskerar att inte ha tillräckliga möjligheter att få stöd i vardagen. Det gäller främst ensamstående med många barn eller med barn med stora behov av stöd i kombination med litet eller inget nätverk och begränsad ekonomi. Motionärerna menar att det kan innebära att dessa barn inte får tillräckligt stöd och omsorg utifrån sina behov.

Motionärerna lyfter att socialtjänsten erbjuder boendestöd till andra målgrupper inom socialtjänsten, till exempel personer som har kontakt med socialpsykiatri- eller missbruksenheter. Motionärerna menar också att en liknande, praktisk stödinsats inte finns tillgänglig för ensamstående föräldrar med stora behov. Detta leder, enligt motionärerna, till att socialtjänsten har svårigheter att stötta familjer med både praktiska och emotionella behov. Exempel på stöd som skulle kunna omfattas av den föreslagna insatsen är handling, stöd att ta med barn på fritidsaktiviteter eller kortvarig

barnpassning för att möjliggöra för föräldern att gå på föräldramöte eller anställningsintervju. Författarna gör gällande att behovet är extra tydligt hos mammor som varit utsatta för våld från en närstående då många har behövt bryta upp från en tidigare livssituation. Dessa kan även innan uppbrottet ha levt isolerade eller vistats kort tid i landet.

Motionärerna skriver att barn kan fara illa då föräldrar inte mår med att ta fullt ansvar för barnens praktiska och känslomässiga behov. De menar även att många föräldrar efterfrågar praktiskt stöd för att kunna tillgodose barnens behov. Insatsen skulle kunna underlätta vardagen för familjer men även verka förebyggande genom att framtida, mer omfattande insatser, kan komma att undvikas.

Förutom att ge socialtjänsten möjlighet att bevilja boendestöd för ensamstående föräldrar vill motionärerna även att staden ska utreda hur många ensamstående föräldrar som kan vara i behov av ett särskilt boendestöd.

Jämställdhetsanalys

Motionärerna efterfrågar ett praktiskt stöd till ensamstående föräldrar till barn som bland annat har stora behov av stöd. Föräldrar till barn med funktionsnedsättningar räknas som några av Sveriges många anhöriga som ger vård och stöd till närstående, utöver den omsorg som föräldrar ger till barn utan funktionsnedsättning i motsvarande ålder. Enligt Nationellt kompetenscenter för anhöriga (Nka) utför kvinnor uppskattningsvis två tredjedelar av den omsorgsvolym som ligger på anhöriga. Nka beskriver också att det finns ett negativt samband mellan att ge mycket omsorg och hälsotillståndet – ju mer omsorg man ger, desto sämre är det självskattade hälsotillståndet. Kvinnor påverkas generellt mer negativt än män.¹ Därför behöver kvinnors situation som anhöriga till barn med stora omsorgsbehov särskilt uppmärksammas, det gäller inte minst ensamstående kvinnor.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Socialförvaltningen delar motionärernas uppfattning om att många ensamstående föräldrar har en utmanande vardag på olika sätt. Inte minst gäller det den målgrupp som motionärerna lyfter, det vill säga ensamstående föräldrar med många barn eller till barn med stora behov. Enligt kapitel 6 i barnkonventionen framgår att varje barn

har rätt till omvårdnad och att få växa upp under trygga förhållanden. Socialtjänsten har enligt socialtjänstlagen ett särskilt ansvar att ge stöd och skydd till barn som lever i utsatthet.

Socialförvaltningen menar dock att det inte finns sakliga skäl att införa en insats som enbart riktar sig till ensamstående föräldrar och att boendestöd som insats har ett annat syfte än det motionärerna beskriver.

Boendestöd som insats

Boendestöd är en vanligt förekommande insats till personer med psykiska och neuropsykiatriska funktionsnedsättning och personer med missbruk. Insatsen fyller en praktiskt och social funktion och syftar till att upprätthålla och stärka den enskildes förmåga att hantera sitt vardagsliv både inom och utanför det egna hemmet. Genom allt från motivationsarbete och färdighetsträning till praktiskt stöd stärks den enskildes förmågor. Boendestöd innebär därför som regel inte att den enskilde får stöd genom att någon annan gör aktiviteter istället för honom eller henne vilket motionärernas tänkta insats främst syftar till.

Service eller bistånd?

Socialtjänstens insatser kan ges som service eller som biståndsbedömt stöd. Serviceinsatser ges utan föregående biståndsbedömning och ska vara allmänt inriktade och generellt utformade.² Detta beror bland annat på att kommunen ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat (Kommunallagen 2 kap 3 §).

Däremot kan individuellt utformade insatser beviljas enligt 4 kap 1 § SoL. I socialtjänstlagen finns det inga regleringar av vilken typ av stödinsatser en enskild kan ansöka om. Då en person ansöker om stöd genomför socialtjänstens en utredning. Syftet är att säkerställa att rätt till bistånd föreligger samt att ta reda på den enskildes eller familjens individuella behov för att kunna utforma träffsäkra insatser. Intentionen är att behovet ska tillgodoses på bästa sätt utifrån varje unik situation.

Föräldrar utgör en heterogen grupp och har olika behov, vilket även gäller för deras barn. Förvaltningen menar därför att en insats inte kan vikas för ensamstående som grupp. Det finns inte sakliga skäl

att lyfta ut ensamstående som grupp eftersom familjer kan ha väldigt olika förutsättningar oavsett om föräldrarna är ensamstående eller sammanboende. Detta gäller både för serviceinsatser och för biståndsbedömt stöd.

Ensamstående föräldrar med behov av stöd i vardagen

En del ensamstående föräldrar har ett huvudsakligt ansvar för barnet eller barnen samtidigt som det finns en social problematik. I dessa fall strävar socialtjänsten efter långsiktigt hållbara lösningar för den berörda familjen. Det kan till exempel handla om att involvera och engagera det befintliga nätverket eller att aktivera ett nätverk som inte längre finns i familjens närhet. I många fall finns det också en andra förälder som kan behöva ta ett större ansvar och bli mer involverad i sitt eller sina barns vardag. Förvaltningen menar att det kan vara en mer långsiktig lösning än att använda avlönad personal för avlastning. Förvaltningen menar också att det i möjligaste mån är bättre att engagera det naturliga nätverket samt båda föräldrar då dessa personer finns kvar i barnets liv över tid. Med detta sagt vill förvaltningen betona att insatser alltid ska ges utifrån individuella behov och situationer. Det finns naturligtvis situationer där det inte är lämpligt att involvera den andre föräldern eller familjens privata nätverk. Exempelvis kan det vara olämpligt då barnet behöver skyddas från en förälder, då trygga och stabila vuxna saknas i det privata nätverket eller behoven är så stora att det privata nätverket inte räcker till.

För ensamstående föräldrar med behov av praktiskt stöd för att genomföra sysslor som kan utföras på dagtid eller gå på en anställningsintervju vill förvaltningen framhålla betydelsen av att stötta föräldrar att använda den barnomsorg som finns tillgänglig i staden då förskola och fritidsverksamhet även är en skyddsfaktor för barn i utsatta familjer.

Förvaltningen instämmer med motionärerna att det finns familjer som är i behov av ett praktiskt stöd i vardagen genom ett slags stöd som kan likna boendestöd. I den kartläggning av öppenvårdsinsatser för barn, unga och familjer som förvaltningen genomförde 2018, framgår det att vissa stadsdelsförvaltningar tillhandahåller biståndsbedömda insatser i form av familjepedagoger samt varaktigt vardagsstöd för familjer i behov av praktiskt och långvarigt stöd. Andra stadsdelsförvaltningar uppger sig sakna insatser till familjer i behov av mer varaktigt stöd. Av rapporten framgår att stadsdelsförvaltningarna svarat utifrån insatser som tillhandahålls inom den egna stadsdelsförvaltningens öppenvård och att insatser

som saknas i en stadsdelsförvaltning kan förekomma i en annan.³ De olika stadsdelsförvaltningarna tillhandahåller olika former av öppenvårdsinsatser och det finns inget hinder för stadsdelsförvaltningarna att erbjuda en insats liknande boendestöd eller hemtjänst för familjer om utredningen visar att behovet finns. I stadens sociala system finns också en insats som benämns ”personligt stöd” som avser stöd och behandling till barn och unga som exempelvis kan utföras av ”hemmahosare”.⁴ När det gäller ett mer varaktigt vardagsstöd för föräldrar kan det dock finnas behov av samverkan inom socialtjänstens olika verksamhetsområden eftersom varaktigheten exempelvis kan indikera en funktionsnedsättning hos föräldern som kan föranleda en viss sårbarhet i föräldraskapet. Det är i dessa fall viktigt att socialtjänsten tillämpar ett familjeorienterat arbetssätt där olika kompetenser kan samverka för familjens bästa. Socialförvaltningen har under 2021 i uppdrag att stötta stadsdelsförvaltningarna att samordna insatser mellan vuxen- och barnhandläggning.

Föräldrar till barn med stora behov

Förvaltningen instämmer med motionärerna om att föräldrar till barn med stora behov är en grupp som ofta kan behöva stöd i sin vardag. Anhöriga till personer med funktionsnedsättningar tillhör själva en riskgrupp som ofta drabbas av sämre hälsotillstånd. Var femte anhörig menar att det ofta eller alltid är psykiskt påfrestande att ge vård, stöd eller hjälp till en närstående. De som känner så är ofta föräldrar som ger stöd till ett barn.⁵ Socialförvaltningen menar dock att det finns insatser inom socialtjänsten som kan tillämpas för dessa familjer. Barn med funktionsnedsättning kan utifrån individuella behov beviljas insatser som både riktar sig till barnets behov av stöd och stimulans men även föräldrars behov av avlastning. Exempel på insatser är avlösning eller avlösarservice som syftar till att ge föräldrar en paus i omvårdnaden, korttidsvistelse som både syftar till att ge avlastning för föräldrar såväl som en stimulerande fritid för barnet samt ledsagning eller ledsagarservice som innebär att barnet ska kunna delta i fritidsaktiviteter utan föräldrar.

Förvaltningen vill i detta sammanhang även lyfta fram stadens program för stöd till anhöriga där föräldrar till barn med funktionsnedsättningar är en grupp som uppmärksammas.

³ Öppenvård barn, unga, familj. Kartläggning av omfattning och inriktning, s. 53, Dnr 3.1.1.-232/2018, Socialförvaltningen.

⁴ Ibid, s. 15.

⁵ Snabba fakta om Sveriges 1,3 miljoner anhöriga, Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka), www.anhoriga.se

Programmet är antaget av socialnämnden och förväntas beslutas i Kommunfullmäktige under året. Av programmet framgår att anhöriga kan få ett direkt stöd från socialtjänsten i form av praktisk hjälp i hemmet eller föräldrastöd. Det är den anhörige själv som ansöker utifrån sina behov av exempelvis avlastning.⁶

Utredning av behov

Motionärerna föreslår att staden utreder behovet av hur många ensamstående föräldrar som är i behov av ett särskilt boendestöd. Förvaltningen avråder staden från detta då förvaltningen menar att insatsen boendestöd till ensamstående inte bör införas. Däremot vill förvaltningen framhålla behovet av att systematiskt följa upp insatser till barnfamiljer och att dokumentera uppföljningen på ett likartat sätt. Systematisk uppföljning av detta slag kan bidra till verksamhetsutveckling och även belysa om det finns en större grupp föräldrar som har kontakt med socialtjänsten och som behöver ett mer praktiskt stöd i sin vardag.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på motionen.

Bilaga

Motion av Anna Rantala Bonnier (Fi) och Lisa Palm (Fi) om ny form av praktiskt boendestöd för ensamstående föräldrar